

Kapitola **Autopoietické systémy**

úsek text
viz "Tajemství hladiny" Markoš, str.246, cituje Fiala 1991, str.37 o článku H.R.Maturany:

Citát Existují dva druhy systémů: Allopoietické a autopoietické. Allopoietické systémy zpracují vstupy a vyprodukují výstupy. Systém produkuje něco jiného, než sám sebe. Autopoietické systémy jsou naproti tomu na okolí nezávislejší, mají sebereflexi a definují si své hranice. Kognitivní strukturu si dává systém sám, není mu dána v informacích. Autopoietické systémy si svoji integritu a stabilitu uchovávají jen díky tomu, že s okolím interagují relativně málo: VNĚJŠÍ VSTUPY BY MOHLY DOKONCE SYSTÉM ZNIČIT. PROTO VEŠKERÉ INTERAKCE S OKOLÍM MUSÍ SYSTÉM ANTECEPOVAT, a právě tato antecepce je znalostí o světě, jeho interpretací, inteligencí".

Tento pohled vrhá světlo na celou řadu zapeklitých problémů v porozumění chování lidí. Např. proč děti tak jásají, když jim odpadne vyučování. Proč platí pobitevní syndrom. Jak to, že lidé reagují na horoskopy? Proč člověk, který má něčeho dosáhnout, si napřed musí zřetelně představit, jak toho dosahuje? Proč musí věřit tomu, že cíle dosáhne.

Proč má náboženská výchova tak drtivý vliv na chování. Proč okolí kamenuje proroky? Zkusím diagnostikovat nechut' k vyučování: Dítě má jen malou kapacitu k interakci s okolím. Avšak škola do něj tlačí informace pod tlakem. Rychleji, než si stihá nové prvky vnitřního modelu zabudovat do antecepčního modelu. Aby se nezhroutilo, nechá nadbytečné informace opadat, jako při házení hrachu na zeď. Pokud to pedagog neuřídí, žák si vytváří reakční strategii, založenou ne na pochopení vyučované látky, ale na schopnosti uhodnout správný výsledek. (Např. při zkoušení odezíráním z výrazu učitelova obličeje, z nápovědy, při písemce pomocí taháků, opisováním, nebo převedením látky na jinou látku). Pokud stávající antecepční model poskytne aspoň částečné vítězství, zdá se zbytečné investovat do vnitřní přestavby na přesnější model.

To je současně důvod mé vyučovací metody, založené napřed na předvedení, že model funguje. Teprve poté, co student vidí, že to je užitečné a vypadá to snadné, získat jeho zájem model si osvojit. Možná by to šlo odhalovat přímo před zraky žáků metodou Dr.Watson-Sherlock Holmes. Dr.Watson by reprezentoval postoj: "Proč se mám vysilovat s vnitřní přestavbou, když na správné řešení někdy přijdu uhádnutím. A když nepříjdu, najmu si někoho, kdo to vyřeší za mě."

Holmes: "Milý Watson, vaše stanovisko má jistou logiku, související s obchodováním a svobodou. Jste-li bohatý, můžete si mnohé problémy nechat vyřešit za peníze. Jak ale poznáte, že jste nenarazil na diletantu, nebo dokonce podvodníka? Ztrácíte svobodu. Pokud vás postihne zánět appendixu, jistě se spolehnete na prověřeného lékaře, který vás odoperuje. ale jdete-li si koupit boty, můžete s sebou vždy přivést znalce bot? A nejste-li bohatý, za co si zaplatíte vyřešení problému? Musíte být sám v něčem vyhledávaným odborníkem, aby lidé platili vám."

A to je, milí studenti, výzva pro vás. Vážíte-li si své svobody, budete chtít umět tento typ problémů řešit sami. Pokud chcete být otroci, popisujte od sousedů, spoléhejte na nápovědu, hádejte řešení z výrazu mého obličejce.

Ale pozor, vy, kteří si nový model osvojit chcete, se můžete také dostat do nesnází. Někdo z vás má možná svůj dosavadní antecepní model nastaven blízko k novému, a převezme jej rychle. Druhý má však model hodně odlišný a při pohledu na šťastnější spolužáky nabývá dojmu, že je natvrdlý.

Řekne si třeba: "Na to já nemám buňky", a vzdá to.

Tady vás jako pedagog chci povzbudit, abyste si nahlas řekli o pomoc. Je dost pravděpodobné, že podobné nesnáze s přijetím nového modelu, jaké prožíváte vy, má i někdo další ve třídě. Možná se víc ostýchá, než vy, a osvětlení mu může přinést mnohostranný užitek. Pokud bude váš původní model v této skupině jediný, můžeme se domluvit na soukromé hodině, aby vás nedeprimoval pocit, že ostatní zdržujete.

Všimněte si, jak je antecepce populární. Sázky na výsledky soutěží, nevyžádané rady s následným "Neříkal jsem to?".

A na druhé straně obrovská neochota přiznat omyl.

Třeba je to tak, že náš antecepní model jsme jednoduše my sami. Když něco předpokládáme, a vsadíme na to, a ono to nevyjde, zraní nás to samotné. Nestálo by za to zkusit neúspěch svěst na někoho jiného? Na okolnosti? Na smůlu? A vyhnout se povinné přestavbě vlastního modelu? Vždyť ho máme rádi takový, jaký právě je.

Slova "Měl jsi pravdu" jsou znakem maximální pokory, přiznávající, že druhý měl lepší antecepní model.

Ale zde se to větví

1) "Nauč mne, jak mohu příště vidět správné řešení, jako ho vidíš teď ty."

2) "Napříště se tě vždycky přijdu zeptat, než se rozhodnu."

A teď záleží na tom, zda "nauč mne" je snadno uskutečnitelné a kolik mne bude stát, když se pokaždé budu muset "chodit ptát".

Poznámka: Čeština používá gramatický model "udělal jsem" = "Já jsem [udělal] ve smyslu stal jsem se někým novým, tím, kdo [udělal] .

Angličtina na rozdíl od Čestiny řekne "I have made" = já mám [uděláno] ve významu dobyt jsem další území, zbohatl jsem.

Dalším příkladem chování autopoietického systému je odmítání poslouchat a touha po nezávislosti a po svobodě.

Vysvětluji si to tak, že příkazy ze vně jsou často mimo strukturu AM (antecepcního modelu). Ne, že bych nedokázal předvídat matčin příkaz "Vynes smetí", ale v mém modelu není oblíben, a proto jej nechce předvídat. Raději by slyšel "Běž s klukama ven!". To naznačuje, že antecepcní model je rozdělen na "příjemný" a "nepříjemný" a to možná stejnělehle s pojmy "ráj" a "peklo" Oldsových myší.

Nejspíše je normální se laskat s příjemným modelem a vyhýbat se nepříjemnému modelu. (Viz "Běžná antecepcní slast a muka").

Jelikož však řetěz událostí může začít u příjemného a skončit nepříjemně, nebo naopak, musejí být přítomny oba.

Jak tedy vydávat příkazy jinému AA, aby to probíhalo hladce a příjemně?

Asi klíčem bude láska. Pokud oslovený AA vnímá, že i já ho mám rád, jako má rád on sám sebe, bude pro něj splnění příkazu příjemné. Zvláště, když očekává, že po vykonání příkazu dostane pochvalu.

Druhá užívaná forma příkazu je hrozba trestu - "máš-li se rád, tak dělej, co ti říkám, nebo ... bude zle".

Zde je skryto kouzlo zdvořilostních frází typu "Mohl bys to udělat?" na místo strohého "Udělej to!"

V reakci na otázku se AA prozkoumá, a obvykle zjistí, že "by mohl", zatímco u "Udělej to!" pociťuje pouze tlak zvenku.

Jinou významnou vlastností AA je soutěž s jinými AA. Necht' předvídám, že nastane M, zatímco ty, že nastane K. Vzniká soutěž, který AA, a přesněji, který antecepcní model je lepší = "lépe předciťuje budoucnost".

Z podstaty lásky k vlastnímu AA a v jeho rámci k vlastnímu modelu si přeji, abych měl pravdu já, protože pokud v soutěži prohraji, může si to vynutit nepříjemnou a pracnou přestavbu vlastního modelu.

Stejně velký zájem, jako já k M, máš ty ke K. Tedy kdo v soutěži prohraje podstoupí "trest" přestavby.

A jsme u pojmu "trest".

Základem pro trest se teď jeví vynucená přestavba antecepcního modelu. Nicméně poznání, že nastalo K, může být zastřeno hanbou od tebe, který se kocháš svým úspěchem a ponižuješ mne. Mohu opravit svůj AA tak, že se ti příště vyhnu. Místo příležitosti umět příště správně předciťovat K a netvrdit M.

Shrnutí Zde uvedené zmínky o různých možnostech aplikací antecepcní teorie do lidských pocitů je ilustrací pro další kapitoly, kde budou mnohé s těchto ilustrací zdůvodněny důkladněji.

Poznámka **Jednotlivé kapitoly celého díla o antecepcní teorii byly původně řazeny chronologicky podle data jejich vzniku.**

Tím bylo na jedné straně dosaženo obsahové návaznosti pro čtenáře, který by četl v témž pořadí, na druhé straně se ztrácela strukturovanost, o níž se pojednává ve druhém díle v části o seznamech.

Proto nakonec zvítězila koncepce rozdělení kapitol podle struktury do oddílů AN, PP, SZ, SO, OS.

Jejich význam je následující:

AN Antecepcní systém obhájuje život. Tvorba a chování kolektivů

PP	Příběhy a projekty
SZ	Seznamy, pořádek, řeč
SO	Soutěž, přečíslení, férovost
OS	Ostatní a nezařazené
	Do prvního dílu, který je nejrozsáhlejší, byla převzata část AN.
	Určitou nevýhodou tohoto uspořádání je, že některé kapitoly v AN navazují na oddíly z druhého dílu, takže čtenář jim nemusí při prvním čtení rozumět v celé hloubce.
	To je na druhou stranu vyváženo tím, že jsou u sebe kapitoly, které splňují určitý společný znak. Takto může sloužit po seznámení s celou teorií daleko účinněji, než původní chronologické hledisko.
	Oddíl AN je dále členěn do struktury
AN1	Obecné, přírodní
AN2	Psychika, vzdělání, zdraví, humor
AN3	Skupiny, kolektivy, lidstvo
AN4	Ostatní
	Každý z těchto oddílů kromě "Ostatní" je dále uspořádán následovně
	AN1
AN11	Obecné poznatky
AN12	Vliv na živé organismy
AN13	Vliv na vnímání přírodních zákonů
AN14	Vliv na lidské chování
	AN2
AN21	psychika
AN22	vzdělání
AN23	zdraví, nemoc, humor
	AN3
AN31	Kolektiv z pohledu člena
AN32	
AN33	Lidstvo
	Tam, kde by to pro čtenáře bez návaznosti bylo obtížně srozumitelné, bude zařazena poznámka nebo odkaz na druhý díl.